

ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІНСЬКОГО КОНТРОЛЮ СТАЛОГО АГРОБІЗНЕСУ

Крюкова І.О., доктор економічних наук, професор,
Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0577-6364>

Поява та активна імплементація концепції сталого розвитку у сучасному бізнесі відіграє провідну роль у досягненні глобальних цілей сталого розвитку суспільства та забезпеченні добробуту теперішніх і наступних поколінь. Бізнес і споживачі активно змінюють поведінку на соціально відповідальну у частині екологічних, соціальних та економічних аспектів розвитку. Завдяки пошуку та досягненню балансу між фінансово-економічними пріоритетами та завданнями сталого розвитку суспільство формує потенціал свого майбутнього існування. Розуміння цих засад та їх імплементація у практичну діяльність компаній віддзеркалюється у зміні стратегічних пріоритетів і місії бізнесу, прийнятих управлінських рішеннях та звітності, яка супроводжує процес управління. Проактивний стиль менеджменту, орієнтований на досягнення цілей сталого розвитку, вимагає інтеграції двох площин інформаційно-аналітичного забезпечення: зовнішньої (із інформацією про зовнішню перспективу) та внутрішньої (орієнтованої на розкриття інформації про сталий розвиток та його результативність). Найважливішим інструментом як зовнішньої перспективи, так і внутрішньої, постає управлінський контроль досягнення поставлених перед бізнесом цілей і завдань.

У світовій практиці дієвим інструментом управлінського контролю сталого розвитку компанії є системи контролю SMCT, RBV [1], система збалансованих показників (BSC), системи показників управління вартістю брендів та іміджевого капіталу тощо.

Система управлінського контролю SMCT є системою стратегічних контрольних індикаторів, які дозволяють задовольняти інформаційні потреби менеджменту та власників бізнесу про основні результати діяльності у контексті сталого розвитку. Система дозволяє формувати дані, які є необхідними для удосконалення процесів підтримки управлінських рішень, підвищує рівень надійності та прозорості інформації про бізнес компанії та сприяє її інтеграції у зовнішнє середовище.

Система контролю RBV у сучасному менеджменті дозволяє концентруватись на внутрішніх питаннях та ефективно управляти унікальними для кожного бізнесу власними внутрішніми корпоративними ресурсами (нематеріальні активи, персонал, інновації). Внутрішньокорпоративна система контролю орієнтована на мінімізацію та превентивний захист цих активів від ризиків і загроз, які потенційно може формувати перехід компанії на засади сталого розвитку.

За сучасної практики управління стійкість може розумітись як стратегічний нематеріальний актив компанії, який спроможний створювати суспільний корисний ефект та конкурентні переваги для бізнесу. Водночас, імплементація засад сталого розвитку у практичну площину менеджменту – це завжди ризики, мінімізувати та попередити які має система внутрішнього управлінського контролю [2]. Виключно тісним є зв'язок контролю сталого агроменеджменту є із корпоративною соціальною відповідальністю, яка, за своїм змістом, є формою реалізації цілей сталого розвитку.

Контроль управління стійкістю – функція менеджменту, яка на даний час проходить практичну апробацію та формує підґрунтя теоретичного і методичного супроводження. Тісним є зв'язок контролю сталого менеджменту із обліково-інформаційною підсистемою управління, діагностикою, аналізом, оцінкою, аудитом, управлінським обліком, звітністю та консалтингом. Архітектура управлінського контролю сталого менеджменту вибудовується на основі пошуків варіантів оптимального поєднання у межах єдиної системи інструментів, важелів та методів контролю, підсистем його інформаційного, організаційно-технічного і методичного забезпечення. Винятково важливим є складова ідентифікації та оцінки ризиків сталого господарювання. Виключне значення має також система внутрішньофірмових контрольних індикаторів сталого розвитку та бюджетів досягнення поставлених цілей і завдань. У значній мірі наявність таких інструментів і складових системи внутрішнього контролю визначається рівнем корпоративної культури компанії та наявним фінансовим потенціалом. За дослідженнями, проведеними серед аграрних підприємств середнього та малого бізнесу, було виявлено, що у переважній частині статистичної вибірки на агропідприємствах відсутня контрольна служба та її фахівці. Функції контролю, як правило, є суміщеними з виконанням інших посадових обов'язків. Величезною проблемою сьогодення є фактична втрата потенціалу планування, прогнозування, економічної оцінки і діагностики на рівні корпоративного управління, які формують інформаційний базис для системи управлінського контролю.

Дослідження свідчать, що цілі і завдання сталого розвитку є важливими і зрозумілими для менеджменту і персоналу аграрних формувань, проте, фактичний фінансовий потенціал не дозволяє більшості агропідприємств долучатись до активної практики сталого господарювання. Виключення становлять великі агрокомпанії, у яких цілі сталого розвитку домінують у пріоритетах управління, а контроль за ступнем їх досягнення вже є чітким внутрішнім відпрацьованим механізмом.

Реалізація цілей сталого агроменеджменту потребує розробки інклюзивних моделей управління, які, відповідно, передбачають формування інклюзивних систем і механізмів контролю. Прикладами таких моделей є модель внутрішнього управлінського контролю LeadSUS, яка передбачає збір та оцінку 23 ключових аспектів сталого розвитку компанії та дозволяє визначити ступінь прогресу у досягненні завдань сталого розвитку.

За сучасних умов активної діджиталізації суспільних, економічних та управлінських процесів, з'являються нові інструменти управлінського контролю сталого розвитку [3]. Серед таких інструментів – нові програмні продукти, які базуються на хмарних технологіях та штучному інтелекті. Такі програмні продукти володіють функціоналом пропонувати варіанти комплексних рішень на основі оперативної та повної обробки даних. Управлінські інформаційні системи і технології сталим розвитком на даний час пропонують багато варіантів перспективних програмних продуктів, серед яких: Persefoni, Workiva, Novata, Quentic, Cority та ряд інших, застосування яких формує передумови підвищення рівня організації та результативності управлінського контролю у суб'єктах господарювання.

Бібліографічний список:

1. Gunarathne, N., Samudrage, D., Wijesinghe, D.N., Lee, K.H. (2016). Fostering social sustainability management through safety controls and accounting: a stakeholder approach in the mining sector. *Accounting Research Journal*, 29, 179-197.

2. Vlasenko, T., Hatsko, A., Larina, T., Hryn, Ye., Streimikiene, D., Balezentis, T. (2019). Fuzzy evaluation of change management processes in the context of enterprise sustainability. *Sustainability*, 11(22), 6310. <https://doi.org/10.3390/su11226310>

3. Красноручський О.О., Руденко С.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічним потенціалом аграрних підприємств. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти*. матеріали I Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (19-21 березня 2019 р.). Ч. 1. Львів: ЛНАУ, 2019. С. 224-226.